

نماید که در همین نزدیکی چنین مساعدۀ را تصویب کند
 قریب دو ماه قبل هنگامیکه در باب امکان حصول مساعدہ
 از دولت بریطانیای عظمی و روسیہ مذاکرہ در میان بود ناصحین
 شاه که خیال بدست آوردن مبلغ معتنا بہ در اذہالشان قوت گرفته
 بود حاضر بودند و عہدہ دهند کہ ہرگونہ شرایطی کہ مقرر شود
 معمول دارند باین عقیدہ کہ ہر وقت بخواہند میتوانند آن شرایطرا
 رد نمایند و حتی وانمود کردند کہ میخواہند اصلاحاتی را کہ مسیو
 بیرو پیشنہاد نمودہ بود بانجام رسانند و باینمقصد کمیٹئہ را صکہ
 او مایل بود برای نظارت وزارت مالیہ ایجاد نماید تمین نمودہ
 چندین جلسہ ہم برای مذاکرات نشستہ و اوامر صادر شد - اگرچہ
 اجرا نگردید - کہ ہر یک از ادارات بودجہ مصارف سالیانہ خودرا
 تہیہ نمودہ و عرضہ دارد ولی بہیچوجہ منالوجوہ قصد اینرا نداشتند
صکہ دستشان از خزانہ کوتاه شود و علیہذا با اقدام آخری برای
 تعیین خزانہ داری کہ مستقیما در تحت امر و کنترل وزیر مالیہ
 باشد فعلیت دادہ شد و برعکس خزانہ دار جدیدی کہ ناصرالسلطنہ
 بد اخلاق مشہور باشد تعیین گردید و از زمان تمین او انلاف و
 دزدی و تقلب در وجوہات دولتی کہ بدست او میرسد باسہولت روز
 افزون در کار است مسیو بیرو کہ در ابتدای امر اعمال رباکارانہ
 دولت اورا تشویق بامید انجام رفورم نمود الحال بکلی از امید اینکہ
 بتواند در تحت اوضاع موجودہ کاری صورت بدهد مایوس است
 در غرہ شہر جاری بحضور شاه مشرف گردیدہ و مقصودش از این
 ملاقات این بود کہ بان اعلیٰحضرت بنمایاند بچہ نحو در عایدات مملکت

تقلب و ائتلاف میشود ولی شاه بطور سرد او را پذیرائی نموده و در حق او اظهار ملاحظت ننموده و او هم انجام مقصود خود را بی فایده تصور نمود

گمان میکنم مسیو بیزو اشکالی نخواهد داشت در اینکه صورت وجوهائی را که لزوماً باید از خزانه دریافت شود ارائه نماید از قبیل حقوق عقب افتاده نمایندگان دیپلوماسی و قونسولات ایران مقیم ممالک خارجه و مأمورین وزارت خارجه ولی تصور می‌کنم تا زمانیکه هیئت حالیه در تحت امیر بهادر جنک بر سر کار بوده دارای اقتدار و پیشند خوب است ما حتی از این معاونت هم امتناع ورزیم چرا که در صورتیکه از این راه همراهی کنیم در وجوهات جزوی که امروزه برای مصارف لازمه دولتی کنار گذاشته شده تقلب خواهد شد در تحت این اوضاع گمان میکنم مقتضای منافع حقیقی ایران این خواهد بود که ما از هرگونه کمک مالی به آن دولت امتناع ورزیم تا زمانیکه احتمال جلب پول از داخله مملکت بیرون غارتگران اطراف شاه با هرگونه رفورمی مقاومت خواهند نمود - حالا خواه آن رفورم یکی از شروط قرضه باشد یا آنکه توسط مجلس باشد - و بنظر من هیچ راهی برای مایوس بودن آنها تصور نمیشود مگر آنکه ابواب هرگونه منابع عایدانیرا که میتوانند غارت نمایند بر روی آنها سدود گردد

اما در باب دو شرایطی که در تلگراف خود شرح داده بودید از قراین چنان ظاهر میگردد که شاه قبل از آنکه مستشار مالیه بتواند توصیه اخذ مساعده نماید مجبور بافتتاح پارلمان خواهد

گردید و تصور میکنم که هرگاه در موقع مذاکره دریافت این مساعده مجلس منعقد باشد دولت اعلیحضرتی انعقاد مجلسرا ضمانت کافی خواهد بود که وجوهان این غرضه برای قلع و قمع مشروطیت صرف نخواهد شد و همیشه امکان حدوث اینمسئله را باید درمد نظر داشت که ممکن است مجلس جدید ازطرف شاه چنان بدقت انتخاب گردیده یاآنکه مؤثراً تحویف شده باشد که حتی از حیات خود هم نتواند دفاع نماید

از شرط دیگر که وثیقه های بقاعده دیگررا برای کنترل مصرف پول مستلزم میدارد ممکن است برای توسعه اختیارات مستشار مالیه استفاده شود سفارتین وسایل مؤثری برای هلیت دادن به کنترولی که بنا بود در مورد مساعده ۱۹۰۶ بصل آید در دست ندارد ولی هرگاه بناها تعلیمات برسد که اصرار داشته باشند برایشکه نظارت لازمه بمسیو بیزو واگذار شود درموقع ایشان بک نوع نفوذ واقتداری که فعلا معدوم است ایجاد خواهد شد

چارلزمارلینک (امضا)

نمره ۲۵۴

مکتوب مسترمارلینک بسرادواردگری . - (واصله ۱ سپتامبر)

فلک ۱۰ سپتامبر ۱۹۰۸ - آقا در اوضاع عمومی ایران

چندان تغییر ظاهری در عرض ماه گذشته پیدا نشده که قابل ذکر باشد ~~صکرتاریهای~~ تبریز هنوز دوام دارد و ظاهراً امید زیادی نمی رود که ورود عین الدوله فرمانفرمای جدید بهمراهی قشون امدادی در تحت سپهدار حل آلترا سهلتر نموده باشد واگرچه در موقعی که

مذاکرات صلح در میان بود بهر ار یکماه جنگ موقوف بود مجددا در تاریخ ۶ شهر جاری بملت يك اقدام بسیار بی موقع ~~که~~ توسط عساکر دولتی از روی عدم اعتماد بعمل آمد مخاصمات شروع گردید مرا عقیده بر این است که اسکات هیجان ملی تبریز بقوه قهریه از قوه شاه خارج است اوضاع امور پایتخت کمافی السابق در نقاط معشوش مملکت انعکاس یافته و طرق اطراف شیراز و مابین یزد و اصفهانرا سارقین اشغال نموده اند و در کرمان یکی از یاعیان آنمحل موسوم برفعت نظام در فهرج که در یکطرف بیابان است علم طفیان برافراشته و باقدری اشکال منکوب ~~کردید~~ و همراهان طرفین نواحی اطراف را الی بم غارت نموده حشرات وارد آوردند و مجراستوکس راپورت میدهد که یک دسته قوی سارقین ترکمن در جاجرم در شمال میاندشت که در عرض راه طهران الی مشهد واقع است بوده اند

از جهات دیگر اوضاع مملکت بطریق معمول است ولی غیر معلومی امورات در آینده باعث نقصان تجارت از راه بوشهر شده و بواسطه این نقصان در عایدات گمرکی هم تخفیفی حاصل شده است بهر از تبریز در هیچیک از ایالات و ولایات آثار هیجان در میان ملتین هویدا نیست و از قراری که ظاهر است مملکت رو بهمرفته مهمومانه باین اوضاع امور ساخته است و استحضار عموم از ابراز نفرت رؤسای روحانی شیعه مقیم نجف بر علیه کودتای شاه تاثیر بینی تاکنون ظاهر نساخته است

در طهران سکون و آرامی تام حکمفرما بوده و تفتیش

خانها و اذیت و آزار جزئی که بمردم میشد و اکنون قدری موقوف شده تا اندازه باعث اعاده اطمینان گردیده است در بعضی جاها بعضی از سرکردگان بی ترس ملین دوباره شروع بداشتن اجلاسات سری نموده و چند تن از سران احزابی که در طهران باقی مانده اند گاه گاهی در خانه صنایع الدوله اجتماع مینمایند ولی شك می رود از اینکه در ضمن مذاکرات خود چندان باهوشی اهمیت داده شود چرا که شاه مخالف اجتماعات بود و کارگذاران او وقوع آنرا بدقت مواظب میباشند نظریات در خصوص تغییراتی که از قرار مذکور شاه میخواهد در قانون اساسی و قانون انتخابات دهد بسیار است ولی بغير از تشکیل يك شورای مملکتی که از اختیارات و کیفیات آن ظاهراً کسی هیچگونه اطلاع قطعی ندارد و چنانچه معلوم است آشکار گردیده همه چیز دیگر دربرده حفا مستور است مسیو دوهارتوبك اظهار میدارد که قرار است مجلس سنا که بر حسب قوانین اساسی تاسیس گردد مفتوح شود ولی علاء السطنه صکه سفر روس تصور میکند او برناست آن انتخاب خواهد شد بمن اظهار میدارد که در اینباب اطلاعی نداشته و آگاه نیست که آیا در خصوص تغییر و تبدیل مواد قانون اساسی هم مذاکره جدی در میان باشد شکی نیست نوت متحدالمالی که سفارتین انگلیس و روس در ۸ شهر جاری برای شاه فرستاده اثر خود را بخشیده و بمن زودیا يك خبری در خصوص ایستله خواهد رسید و هنوز زود است در باب اثری که مراسم مزبور در اهالی پابتخت نموده چیزی گفته شود ولی امید است که بدانواسطه در حالت روحیه ملین بهبودی

حاصل گردیده و در مسئله انتخابات اقدام خواهند کرد و هرگاه
شاه از روی عقل عمل ننموده و بتصایح دولتین دربار از بارها از
اعتنائی بنماید محتمل نیست که ملین جرئت اقدامی در شرف نگریستن
برارها بعنوان پروست بنمایند

فهمیدن اینکه آما در باغ شاه در حقیقت در چه وضعی قرار داریم
آنکه چه قسم اشخاص در هر دقیقه نزد شاه دارای دربار می‌باشند
سهل بیست ولی بنظر بقین میاید که امیر بهادر جنگ در باره اصلاحات
و وزیر جنگ در معنی و بکتاتور ایران است و در دربار وزیران
هر روزه در یکی از چادرهای باغ منعقد میشود رأی او در مذاکرات
صلبی شناخته شده و او است که عقاید شخصی خود را بعرض شاه
رسانیده و وانمود میکند که عقاید مذکور از همکاران اوست
علاء السلطنه بمن اظهار داشت که هر زمان بخواهد شاه را ملاقات
نماید سپهسالار هم آنجا حضور خواهد داشت و در هر مسئله هر قدر
هم از آن بی اطلاع باشد مذاکره نموده و رأی او برتری دارد
رقیب بسیار مقتدر امیر بهادر عین الدوله است و بحتمیل بواسطه
نفوذ او بود که عین الدوله برای مطیع ساختن رولوسپونرهای تبریز
که ظاهراً کار باس آمیزی بود تعیین گردید و عموم را عقیده
بر این است که حتی حالاً هم سعی میکند که فرمانفرما را بواسطه
مخالفت با اقداماتیکه او برای اصلاح میکند بی اعتبار سازد

از قرار معلوم امیر بهادر دو مقصود در مد نظر دارد اول
آنکه شاه را بعدم افتتاح مجلس ترعیب نماید و ثانیاً اینکه خود را
متمول سازد و برای تحصیل پول که اسما برای اداره امور دولت

بمصرف برسد بهر وسيله منسك گشته اند ولی در واقع این بول برای بر کردن کسه وزیر جنگ و رعیتش لازم است و برای انجام اینسقه و شروع بهر گونه اجدافات و اعطای حکومتها و القاب و اعمال دسیسه های مختلف که در شرق معمول است صکرده و گمان میکنم اغراق باشد اگر بگویم که از ابتدای ماه ژوئیت قریب یکمیلون و بانصد هزار تومان نا شاند زباندن بانظر بق در زمان سده است محتمل زباندن اربك ثابت اس وجوهات شاه و ما آنکه بمصرف آنچهیزی که اسس را معاصد دولتی کدازده اند نمیرسد و بقیه در میان اجزای خلوت شدم میشود و بانحال انشاء مکتوبند صکرده بول بدست نمی آید و باسم او امدادات جدید میکنند که از هر قعاه که پیدا شود بول بدست آورند هر دو بانکا از برداحت ماعداء بدولت بهر بایه که باشد امتناع منور زبند

(امضا) جالیمارلینك

سره ۲۵۵

ننگراف سر آردو کانس سرادو اردگری . - (واصاه ۲۸ سپتامبر)
 سن پطاردیورج ۲۸ - ۱۹۰۸ - مسیو چاریکوف بمن
 اظهار میدارد که مواد نوشته حاوی، الان رسمی شاه متصاد و مبهم
 وبالفاظ و عبارات خونی طاهر آراسته گردیده است مثلا در يك
 * از آن مذکور است که در ۱۴ نوامبر يك قانون انتخابات
 جدید تشر میشود و در جای دیگر هماروز را برای افتتاح مجلس
 تعیین نموده اند

مسیو چاریکوف اظهار داشت که کاملا حاضر خواهد بود

در هرگونه اقدامی ~~صکک~~ دولت اعلیحضرتی بخواهند برای توضیح مواد اعلان مذکور بنمایند همراهی نماید

نمره ۲۵۶

تلگراف مستر مارلینک بسرا دوار دگری . - (واصله ۳۰ سپتامبر) طهران ۳۰ سپتامبر ۱۹۰۸ - راجع بتلگراف ۲۸ مهر جاری که سر آرتور نیکسن مخابره نموده بقفیده من تعیین موقع افتتاح مجلس وتاریخ انتخابات واجب است نظر بورود سفیر اعلیحضرتی فردا من در ارائه طریق قطعی در خصوص قانون انتخابات که مسوده نمودن آن اشکال زیاد دارد تردید دارم

نمره ۲۵۷

تلگراف سر جارج بارگلی بسرا دوار دگری . - (واصله ۲ اکتوبر) طهران ۲ اکتوبر ۱۹۰۸ شاه ومشروطیت - راجع بتلگراف ۳۰ شهر ماضی مستر مارلینک شاه دسنخطی صادر نموده مفهوم آن مبهم است ولی ظاهراً اشاره شده است بانکه در مشروطیت سابق تغییرات داده خواهد شد پارلمانی روز ۱۴ نوامبر بابستی مفتوح گردد و قانون انتخابات باید روز ۲۷ شهر جاری برای اعلان باید حاضر باشد و نیز اشاره رفته است که مجلسین منعقد خواهند شد ولی تفصیل آن مذکور نگردیده است
تازمانیکه انتظامات تبریز اعاده نشود انتخابات در آنجا بعمل نخواهد آمد

نمره ۲۵۸

تلگراف سر جارج بارکلی سرادوار دگری . - (واسله ۹ اکتوبر)
 طهران ۹ اکتوبر ۱۹۰۸ - دبروز کفیل جنرال قونسولگری
 تبریز راپرت داد که فرمانفرمای آذربایجان از ورود مایحتاج زندگانی
 بشهر جلوگیری نموده و ایواب دخول بشهر را تماماً سدود
 کرده است

نارضایتی عامه و مصیبت اهالی بسیار است ملین پول ندارند
 و ممکن است بلا واهمه اقدامات خطرناک بنمایند مستر استونز می
 ترسد که ازدحام بقونسولخانها ریخته ومزاحم اجنبیان شوند و نتایج
 وخیمه داشته باشد اوضاع بجای نازکی کشیده

مردم دستخط شاه را عموماً آلت سخریه می بندارند وتاآن
 اندازه که بر من معلوم ~~ص~~کردیده اقدام جدی برای ترتیب قانون
 انتخابات که درآن ذکر شده نشده است
 من مجدداً وزیر امور خارجه را دریاب جان و مال تبعه
 انگلیس مقیم تبریز متنبه نمودمام وامروز بعد ازظهر مسیودوهارتویلترا
 ملاقات خواهم نمود

نمره ۲۵۹

تلگراف سرادوار دگری برلوتر

وزارت خارجه ۹ اکتوبر ۱۹۰۸ - اغتشاشات تبریز - اوضاع
 تبریز خیلی سخت است آیا در مراجعت جنرال قونسول به آنجا
 اعتراضی دارید ؟

شماره ۲۶۰

بنکراف سرخارج بازرگانی سرادوار دگری . - (واصله ۱۰ اکتوبر)
 طهران ۱۰ اکتوبر ۱۹۰۸ - اوضاع سربر کھل جنرال
 موسولگری درور راپر داد که در ساعت یک بعد از ظهر فسوں
 ملی در یک موقع تر اردوی فرما و سوارا ماکونی که بل آخی را
 در صرف خود داس حصه نمود و در طلوع صبح شیک بوب و
 بیک دوام داس در اردوی عم الدوله بهم خورد کی رناد واقع
 کرد و وحاک با سوارا «ظهر طول کشید» پس از آنکه سوارا
 یکی مهره کرده و مهماب خود را از دست دادند عاگر بی
 لی آخی ر درید صرف خود در آوردند

نصاب رو بهم رفه تصدو سجاد هر مدرسند

شماره ۲۶۱

بنکراف سرلور سرادوار دگری . - (واصله ۱۰ اکتوبر)
 سلا بول ۱۰ اکتوبر ۱۹۰۸ - راجع بنکراف درور شما
 من بصور نمیکه دانی بر عدم مراحت مسر را سلا نه بربر باشد

شماره ۲۶۲

بنکراف سرخارج بازرگانی سرادوار دگری . - (واصله ۱۱ اکتوبر)
 طهران ۱۱ اکتوبر ۱۹۰۸ - شاه و مسرو طب و اوضاع
 سربر - مسو دوهار بونک ومن در باب اوضاع حابه مذاکره نموده ام
 و فرار داده ام که مذاکره شاهی متحدالمالی در موقع ملاقات هفتگی
 روز چهارشنبه ناور بر امور خارجه بمانم و اراو استدعا کنیم که
 مطالب مارا تا علیحصر برساند مطلب متحدالمالی که میخواهم ناو

عنوان نمائیم ذیلا نکاشته میشود :-

چون از دستخط اخیر تغییرات اشتباهی شده خینی مطلوب است که شاه نظر بمنافع خویش احطار دیکری طبع و منتشر نموده بعموم اهالی نشان دهد که بهیچوجه من الوجوه قصد اینکه هیچیک از ایالات و ولایات را از حقوقی که بنها اعطا نموده متثنی دارد نداشته ولی امید و اراست که آنهاست که در نحت فرمان ستارخان بجنک مشوراند برای تسهیل استقرار حکومت مشروطه اسلحه خود را زمین خواهند گذارد

بعلاوه نظر بفرزدهان شدن ۲۷ اکتوبر مفید خواهد بود که قوانین انتخابات که در دستخط مذکور گردیده بزودی رود طبع و منتشر گردد محض آنکه انتخابات در تاریخی کتبه تعیین شده بعمل آید (۱۴ نوامبر)

واز آنجائیکه بسیاری از آنهاست که نحت اسلحه هستند از جان گذشته اند مطلوب خواهد بود کتبه شاه قصد خود را اعلام نماید که آنهاست که حالا جنک میکنند هرگاه تسلیم شوند معاف خواهند بود

نمره ۲۶۳

تلگراف سر جاج بارگی بسراودارد کری . - (واصله ۱۲ اکتوبر)
 طهران ۱۲ اکتوبر ۱۹۰۸ - تبریز دسته چهارصد نفری
 قراق از طهران بطرف تبریز حرکت کرده چهار عراده نوپ هم
 با خود بردند یکی یا بیشتر از صاحبمنصبان روس هم همراه این
 استعداد خواهند رفت

مسیو دوهارتویک مرا اطلاع میدهد که وظیفه صاحبمنصبان روس جلوگیری از غارت خواهد بود و تا آنکه مجادلات موقوف نشود به تبریز ورود نخواهند نمود

نمره ۲۶۴

تلگراف سرآرتریکسن سرادواری . - (واصله ۱۳ آکتوبر)
سنت بطرزبورع ۱۳ آکتوبر ۱۹۰۸ - تبریز - راجع
یتلگراف دبروز سرجارج بارگلی مسبو چارکوف مرا اطلاع میدهد
که يك هفته قبل بسفر طهران تعلیمات داده شده است که صاحبمنصبان
روس تا زمان استقرار صبح و آرامی در تبریز باستی در طهران نمایند
و هیچیک از آنها نباید همراه قزاقهایی که تا بحال فرستاده میشود بروند
صاحبمنصبان روس احتمال منتظر خواهند بود که هنگامیکه سکون
و آرامی در تبریز اعاده گردد فراقان مراجعت نمایند

مسیو چارکوف علاوه اظهار داشت که امروز تلگرافی
بمضمون فوق سفیر کبیر روس مقیم لندن محابره نموده است

نمره ۲۶۵

تلگراف سرجارج بارگلی سرادواری . - (واصله ۱۶ آکتوبر)
طهران ۱۶ آکتوبر ۱۹۰۸ - شاه و مشروطیت و اوضاع
تبریز - در ۱۴ شهر جاری کفیل جنرال فونسولگری اطلاع داد
که مقامات عمده طرفداران شاه را حزب مخالفت سوزانیده و عارت
مودند و بسیاری از دکاکین برار را هم عارت کردند

روز چهارشنبه من و مسبو دوهارتویک بنابر قراری که داده
بودیم مطالب متحدالمال خود را برای وزیر امور خارجه بیان نمودیم

(رجوع بتلگراف ۱۱ شهر جاری من نمائید) و حضرت اشرف
 وعده ابلاغ آنرا بشاه دادند و نیز اظهار داشتند که قانون انتخابات
 حاضر است ولی از کیفیت آن قانون نتوانستم چیزی از او
 بدست بیاورم

شماره ۲۶۶

تلگراف سر ادوارد گری سر آرتور لیکسن

وزارت خارجه ۱۷ اکتوبر ۱۹۰۸ اوضاع تبریز از قرار
 اطلاعی که بمن رسیده دو دسته پیاده نظام روس وبکصد نفر قزاق
 از جلغا حرکت کرده و بسمت تبریز میابند - این خبر باعث تأثیر
 بدی در اینجا خواهد شد آبا امکان ندارد دولت روس را راضی
 بعدم مداخله نمود

شماره ۲۶۷

تلگراف سر آرتور لیکسن سر ادوارد گری . - (واسله ۱۸ اکتوبر)
 سنت پترزبورغ ۱۷ اکتوبر ۱۹۰۸ - امروز از مسکو
 چاریکوف دریافتیم که دبروز عصر در شورای کابینه تصمیم شده
 دو دسته پیاده نظام وهشتاد قزاق بمسئولین قونسولخانه علاوه شود
 علت این تصمیم آن است که یکی از منازل پستی روس را در
 عرض راه جلغا الی تبریز خراب نموده اند و مفتش روسی که در
 آنجا بوده برای حفظ جان خود باشکال زیاد فرار نموده وبکی از
 همراهان ستار خان او را نجات داده است سبب دیگر این اقدام آن
 است که ستار خان امتناع میورزد از اینکه زیاده براین ضمانت جان
 روسیان مقیم تبریز را بنماید از قرار معلوم تخریب منزل پستی

کار همراهان شاه و ملّیین بوده است از قراریکه میو چاریکوف
نقل نموده عساکر دولتی بکلی شکست خورده‌اند

شماره ۲۶۸

لنگراف سرآرتربیکسن برادواردگری . - (واصله ۱۸ آکتوبر)
سنت پترزبورغ ۱۸ آکتوبر ۱۹۰۸ - قزاق روسی برای
نبرنز راجع بندلنگراف ۱۷ شهر جاری شما امروز در ضمن
مذاکرات مفصل با میو چاریکوف او چند نقره نلگرافاتی که مابین
خود و میو دوهارتویک رد و بدل شده بود قرائت نمود از قراری
که جناب معظم‌الیه توضیح نمود عارت و حرابی اموال روسی در
منزل پستی کار مخالفین طرفداران سلطنت بوده و چنانچه در مورد
من فهمیده بودم از طرف عساکر ملی و شاه بعمل نامده است و او
اظهار نقیب نمود که جان اتباع خارجه مقیم نبرنز و ناسیسات روسی
آنها از قبل قوسولخانه و سگ و غیره در خطر بوده و عملاً امنیت
صحیح در آنها صورت وجود ندارد و علاوه مذکور دانست که این
استعدادیکه فرستاده شده کمترین عده بوده است که امکان داشته است
فرستاده شود - و همینکه عساکر مزبور از جلقا حرکت نمودند در
هر نقطه احتمال خواهد شد که این استعدادی که به تبریز می‌رود بقصد
آن است که در صورت لزوم از اتباع خارجه و ناسیسات آنها حفاظت
نماید میو چاریکوف اظهار داشت که او امر مؤکده صادر خواهد گردید
برای آنکه این استعداد بهیچوجه نباید در امور داخلی ایران مداخله
نماید و همین ~~صک~~ وثیقه برای حصول امنیت بدست آید عودت
داده خواهد شد

مسیو چاریکوف در موقعیکه مضمون تلگراف فوق الذکر
 شمارا برای او بیان نمودم بطور حتم مرا اطمینان داد اگر تصور
 شود که اقدامی از طرف دولت شده چنین مقاسدی در بر داشته
 این نظریات بکلی باحقیقت مسئله مابینت دارد برای دولت روس
 امکان نداشت صبر کند تا آنکه تبعه روس در آنجا کشته شوند و
 هرگاه چنین واقعتی رخ دهد اقدامات بسیار سخت تر باید بعمل
 آید و جناب معظم الیه عنوان نمود که اقداماتیکه دولت روس
 فعلا نموده اند فقط از برای احتیاط بوده و قسین بود از آنکه هرگاه
 چنین حادثه در جنوب ایران تعرضه وقوع رسد دولت اعلیحضرتی
 هم در این قسم موارد همین گونه اقدامات خواهند نمود دولت
 روس بهیچوجه منالوجوه مایل بقصد مداخله در امور ایران ندارد
 و استقرار امنیت تبریز توسط هر ~~کس~~ باشد برای آید دولت نفوی
 نمیکند و آنها مایل باستقرار امنیت میباشد تصور اینکه دولت روس
 میخواهد ~~حکمرانی~~ شاه را رحمت داده تا آنکه مشروطین را
 سرکوبی دهد خارج از موضوع امنیت من بحضرت معظم الیه
 اظهار داشتم که آنچه تاکنون بیان نموده ام عقیده دولت اعلیحضرت
 نیست ولی گفتم عقیده اهالی بسیار نقاط انگلستان ممکن است این
 باشد مسیو چاریکوف در جواب اظهار نمود که مشتاقانه امید
 وار است بر اینکه دولت اعلیحضرتی حتی القوه رفع اینگونه سوء
 تفاهات را نموده و عموم را ازحقیقت و مقصود این اقدام که دولت
 روس برای امداد مسیحفظین قونسولخانه نموده که در موقع خطر
 تبعه و تاسیسات آن دولت را حفاظت نمایند واقف خواهند نمود

جناب معظم الیه بملاوه اظهار داشتند که ۳۰۰ الی ۵۰۰ نفر از رولوسیورهای قفقاز در جزو قشون ستار خان میباشند و خیلی شرارت میکنند من تحقیق نمودم چرا مامورین روس آنها را در محلات خود نگاه نداشته اند جناب معظم الیه در جواب گفتند غیر ممکن است یک سرحد طول کوهستانی را بتوان محافظت نمود بطوری که کسی نتواند خارج شود و قرار است که مقصود محدود اعزام این قشونرا وعدم قصد مداخله در امور داخلی ایرانرا درگازت رسمی اعلان نمایند در جواب سؤال من که آیا قونسول جنرال مقیم تبریز خطر را سخت و آجل می پندارد جناب معظم الیه اظهار داشتند بلی همینطور است گمان میکنم غیر ممکن باشد دولت روس را راغب بتجدید نصیمیشان بنمائیم و بنظر میاید آن دولت را یقین حاصل است که هرگاه خطرات منتظره را اهمیت نداده یعنی خطرانی که آن دولت از وجود آن طاهرأ یقین دارد مسئولیت بسیار مهمی بگردن گرفته اند

نمره ۲۶۹

تلگراف سرجارج بارگلی سرادوار دگری . - (واصله ۱۹ اکتوبر)
 طهران ۱۹ اکتوبر ۱۹۰۸ - کفیل جنرال قونسولگری
 اعلیحضرتی مقیم تبریز راپورت میدهد که فعلا مشغول تنظیم پلیسها
 هستند و بازارها یحتمل تا آخر ماه مفتوح خواهد گردید مردم هم
 مشغول انبار کردن گندم برای موقع محاصره شهر میباشند و تپیات
 بسیار برای مقاومت قشون امدادی می بینند

نمره ۲۷۰

تلگراف سرآرترنیکسن سرادواردگری . - (واصله ۲۰ آکتوبر)
 سنت پترزبورغ ۲۰ آکتوبر ۱۹۰۸ - تبریز - مسکو
 چاریکوف را که امروز ملاقات کردم بمن اظهار داشت که دسته که
 باید بمسکو بفرستند قونسولخانه تبریز اضافه نمودند از جلفا حرکت نخواهند
 نمود چرا که اخباری که از آنجا واصل گردیده بهتر است و از فرار
 معلوم تا یک اندازه نظم در آنجا برقرار میشود این مسئله تلگرافا بمسکو
 روس مقیم طهران مخابره شده و او نیز اطلاع یافته است که تا
 زمانیکه جنرال فونسول روس مقیم تبریز آن قشون را نخواسته است
 باید در خاک روس بمانند بجنرال فونسول تعلیم داده شده بود که
 تا زمانیکه جان اتباع روس یا سایر اروپائیانرا در معرض خطر نبینند
 آن دسته قشون را طلب ننماید

نمره ۲۷۱

تلگراف سرادواردگری به سرآرترنیکسن

وزارت خارجه ۲۰ آکتوبر ۱۹۰۸ - اغتشاشات اخیره
 تبریز - از کونت بنکندروف شنیدم که بعزت اظهار عقیده که من
 نمودم وبجهت اینکه فعلا تبریز آرام است وستار خان اقدامات برای
 حفظ اهالی مینماید بقشون روس امر داده شده که در جلفا که در
 سرحد واقع است توقف نمایند و شما باید دولت روس را مسبوق
 نمائید که از اینکه آندولت اظهارات مرا اصفا نموده اند رضایت داشته
 و از فعلیت دادن بان بسیار خوشوقت میباشم

نمره ۲۷۲

تلگراف سرادواردگری سر آرترنیکسن

وزارت خارجه ۲۱ آکتوبر ۱۹۰۸ - راجع بتلگراف دوقم شهر جاری سر جارج بارگلی - بنظر مطلوب میامد که شما با کفیل وزارت امور خارجه در باب این مسئله مشورت نمائید که آیا حالا موقع مناسبی است برای آنکه سفرای روس و انگلیس مقیم طهران بشاه پیشنهاد نمایند که تبریز را از این قید و دست و پا بستگی آزاد ساخته و از حکومت مشروطه محروم سازند ظاهراً این بهترین وسیله حصول و تأمین امنیت و آرامی تبریز است که در آنجا منافع تجارتي روس آنقدر دارای اهمیت است

نمره ۲۷۳

تلگراف سر آرترنیکسن سرادواردگری . - (واصله ۲۳ آکتوبر)

سنت پترزبورغ ۲۳ آکتوبر ۱۹۰۸ - مشروطیت و انتخابات راجع بتلگراف ۲۱ شهر جاری شما میوچاریکوف باین پیشنهاد موافقت دارد که حالا در باب این مسئله و توسعه قانون تا تبریز بشاه پیشنهاد شود و چنانچه اراده طریق مینماید شکل و طرز پیشنهادات بایستی بمشورت نمایندگان روس و انگلیس مرتب شود

نمره ۲۷۴

تلگراف سرادواردگری سر جارج بارگلی

وزارت خارجه ۲۳ آکتوبر ۱۹۰۸ - مشروطیت ایران - . لطف نموده رجوع بتلگراف امروز سر آرترنیکسن بنمائید من شما را مختار میکنم ~~که~~ چنانچه پیشنهاد نموده اید باتفاق میو

دو هارتویک عمل نمائید

نمره ۲۷۵

تلگراف سرادواردگری سرآرترنیکسن

وزارت خارجه ۲۳ آکتوبر ۱۹۰۸ - مشروطیت ایران -

تلگراف امروز شما واصل گردید و بر طبق آن بسفیر اعلیحضرتی
مقیم طهران تعلیمات فرستادم

شما باید کفیل وزارت امور خارجه روس را از این مسئله

مستحضر دارید

نمره ۲۷۶

تلگراف سرآرترنیکسن سرادواردگری - (واصله ۲۴ آکتوبر)

سنت پترزبورغ ۲۴ آکتوبر ۱۹۰۸ - مسیو چاریکوف

مرا اطلاع میدهد که بمسیو دو هارتویک تعلیمات رسیده که نه او
و نه قونسول روس مقیم تبریز نبایستی مستقیماً بقشون روس ~~که~~
ساخلوی جلفا هستند برای معاوت رجوع نمایند ولی هرگاه جان
اتباع روس در خطر باشد بایستی دولت روس را از آن مستحضر
ساخته آندولت اوامر لازمه را ~~که~~ مقتضی و مناسب دارد صادر
خواهند نمود بعقیده مسیو چاریکوف نظر به بهبودی اوضاع تبریز
بنظر بهتر میاید که عنان کنترل حرکات قشون روس بدست خود
آن دولت باشد من اظهار داشتم با این عقیده که تصمیم اینکه در هر
موردی آیا کمک لزوم دارد یا ندارد با دولت مرکزی باشد و نه
بکارگذاران مقیم ایران همراه هستم

نمره ۲۷۷

مکتوب مستر مارلینگ بسراوداردگری . - (واصله ۲۶ آکتوبر)
 طهران ۲۹ سپتامبر ۱۹۰۸ - آقا مسیویز و در ۲۵ شهر
 جاری از من ملاقات نموده اظهار داشت که شاه همانروز صبح
 او را در اردوی خود احضار نموده و از او خواهش نموده است
 يك وسیله برای بدست آوردن مبلغ زیادی پول که برای پرداخت
 حقوق و تهیه آذوقه عساکر ژرنر کمال لزوم را پیدا نموده بدست
 آورد در ابتدا باو اصرار شده است که مساعدت چهارصد هزار لیرا
 را از انگلیس و روس تحصیل نماید ولی همینکه او اشعار نموده
 است که دولت ایران ابراز قصد انجام شرایطی را که دولتین در
 مقابل پرداخت اینمساعدت درخواست مینمایند نموده و بنا براین او
 نمیتواند این پیشنهاد را بسفارتین بکند صدراعظم پرسید آبادر صورتیکه
 او (مشیر السلطنه) جواهرات خود را رهن بگذارد مسیو بیزو
 نمیتواند دولت را بواسطه تحصیل پول کمک نماید مسیو بیزو در جواب
 اظهار داشت که البته او نمیتواند وزرا را مانع شود از اینکه از راه
 معامله شخصی تحصیل پول نمایند ولی با هرگونه اقدام دولت در اینکه
 بدین وسایل بطور غیر مستقیم تحصیل پول نمایند مخالف خواهد بود
 من بمسیویز و عنوان نمودم که کاملاً موافقت دارم با عقیده اینکه
 در تحت اوضاع حالیه غیر ممکن است دولت ایران را بامید اینکه
 از دولتین تحصیل معاونت مالی نماید تشویق نمود و محتمل نمی پندارم
 که بانک شاهنشاهی ایران یا بانک استقراضی در عوض رهن جواهرات
 مشیر السلطنه پول قرض بدهند چراکه میدانند که آخر الامر این پول

بموجب دستخطی از شاه بحساب دولت محسوب و منتقل خواهد گردید من نیز برای او موافقت نمودم در اینکه فقط راهی برای آنکه بمساعی خانه حراب کن مجنونانه دولت در تحصیل پول خاتمه داده شود آن است که تحصیل آن برای آندولت مشکل گردد و بانها فهمایده شود که فقط امید تحصیل معاونت مالی از دولتین با از بانگها در این است که قبول اعمال بعضی اقدامات برای رفورم بنمایند

هماروز بعد از ظهر میو پیرو باسفر روس و وکیل مالی روس مشورت نمود و چون عقاید هر دو آنها با عقیده خودش موافق داشت بشرط قبول آن از طرف من مزار داده شد که میو پیرو و میو اوستروکراسکی روز بعد بدیدن صدر اعظم رفته و بهشان اظهار نمایند که تا زمانیکه امورات مالی بطرز حالیه اداره میشود دولت نباید انتظار همراهی از سفیرین را از بانگها داشته باشد

این دو شخص روز بعد معاتب خود را عرض شاه رسانیدند

(امضا) چارلز مارلینت

سره ۲۷۸

تلگراف مستر مارلینک بسرا وارد کری . (واسنه ۲۶ آکتوبر)

طهران ۳۰ ۱۹۰۸ - آف راجع بمکتوب ۱۰ سینامبر خود

افتخاراً سواد مکتوب ۱۸ شهر جاری وزیر امور خارجه را که حاوی دستخط شاه در جواب پیشنهادات متحدالاعمال سفارتین انگلیس و روس است که اغلب حضرترا نصیحت نموده اند که مجلس را در ۱۴ نوامبر مفتوح داشته و اهالی تبریز را از قصد خود مستحضر دارد

جوقا ایفاد میدارم

این جواب که آخر الامر فرستاده شده در حقیقت امتناع صاف و ساده است از اعتنا بنصایح دولتین و نمیتوان چیز دیگری از آن بدست آورد این جواب حقیقتاً آنقدر مخالف مامول بود که سفیر روس خود را مجبور دانست پیغامی برای شاه فرستاده به آن اعلیحضرت اصرار نماید که برای اصلاح و رفع تاثیر بدی که در اذهان لندن و سنت پترزبورغ پدیدار خواهد گردید یک اقدام فوری بنماید و نگذارند که سفارتین در این باب بیشتر دنبال کنند در ۱۱ شهر جاری مسیو هارتوبک بحصول بیم وعده از شاه درباب طبع و انتشار قانون جدید انتخابات در ۲۴ شهر جاری و افتتاح پارلمان در عره نوامبر (۱۴) یعنی در تاریخیکه در مکتوب متحدالعمال تعیین گردیده بود موفق گردید و روز ۲۲ شهر جاری وزیر امور خارجه از من ملاقات نموده و در ضمن یک مراسله شخصی که من نوشته و حضرت اشرف ایشانرا متنبه ساخته بودم که دولت اعلیحضرتی جواب شاه را قبول نخواهند نمود رجوع کرده و از من استفسار نمودند آیا اعلانی که شاه وعده داده است منتشر نماید بنظر شما چطور میاید من بحضرت اشرف ایشان اظهار دایتم یقین دارم این اقدام از روی عقل است و چنانچه از مکتوب سفیر روس هم که برای من رسیده عقیده ایشان هم همین است سپس علاءالسلطنه از من پرسیدند که آیا میخواهم درباب اوضاع پلتیکی با شاه مذاکره نمایم و شاه مایل است که وضعیت خود را برای من توضیح نماید من اظهار دایتم که آن اعلیحضرت دو ماه قبل خواهش عزل مرا

نموده بود و اگر حالا بخواهد مرا بپذیرد این مسئله غریبی است ولی
 باینحال او امر آن اعلیحضرت را اطاعت مینمایم و بنا براین قرار شد
 که روز ۲۴ شهر جاری بحضور شاه شرفیاب شوم
 و قتیکه حضور شاه رفتم آن اعلیحضرت در چادر دوروثی
 که اطراف آن باز و سقف آن با مخمل زر دوزی شده پوشیده بود
 جلوس فرموده پس از احوال پرسی آن اعلیحضرت اظهار تأسف
 نمود از اینکه چرا در این مدت تممادی مرا ندیده بودند! طولی نکشید
 که آن اعلیحضرت در باب مطالب پلتیکی شروع بصحبت نمود و
 همینکه من شروع باصرار در این مسئله کردم که نظر بمصالح منافع
 خود برای او مناسب خواهد بود که نصایح دولتین انگلیس و روس
 را قبول نماید آن اعلیحضرت مرا اطمینان داد که دستخط حاوی
 قانون انتخابات جدید و اعلان اجرای انتخابات بهمین زودیها وانقاد
 پارلمانرا در همان روز طبع و منتشر خواهد نمود من اظهار
 داشتم از استماع این تصمیم عاقلانه آن اعلیحضرت که البته اسباب
 رضایت دولت اعلیحضرتی خواهد بود مشغوف هستم سپس شاه در
 باب مجلس سابق صحبت ~~ص~~ کرده و اظهار فرمودند مجلس سابق
 مرکب بود از اشخاص جاهل و نقشه آنها این بود که برای من
 اسباب زحمت فراهم آرند و انجمنهایی که همان اندازه شرارت کار
 و با نقشه آنها شریک بودند از ایشان تقویت مینمودند و در هر گونه
 مسائلی که بکلی خارج از لیاقت و کفایت آنها بود مداخله مینمودند
 و امید وارم در تحت قانون جدید انتخابات یک مجلسی که در حقیقت
 مفید باشد افتتاح گردد من اظهار داشتم عقیده من در یک مسئله

با اعلیحضرت مخالفت دارد و آن این است که شاید اعضای مجلس سابق جاهل بوده و در امورات خارج از وظیفه خود دخالت مینمودند ولی یقین دارم که آنها در میل خود در بهبودی اوضاع مملکت صمیمیت داشتند و البته ترقی آن امکان دامت ولی امید وارم که قانون انتخاباتی که در شرف طبع و نشر است اینمستله را بانجام رساند و در هر صورت بواسطه افتتاح پارلمان جدید آن اشخاصی که واسمود میکردند اعلیحضرت میخواید مشروطیت را معدوم سازد دروغگو خواهند درآمد و همین اقدام بانقلابی که شیرازه مملکت را از هم گسیخته و دولت را فلج مینماید خاتمه خواهد داد در ابتدا بواسطه میل مردم بداشتن حکومت خوبی بود که برای اعطای مشروطیت بنای داد و فریاد گذاردند و حالا برای شاه مقتضی است که عطف نظری با اصلاحات بنماید شاه در جواب خود فوراً اظهار داشت من با نهایت ثبات مصمم هستم که هر يك از ادارات دولتی را اصلاح نمایم و ابتدا از وزارت مالیه شروع کرده و از خدمات مستشار مالیه که از قابلیت و صفات حمیده او یقین کامل دارم استفاده بسیار خواهم نمود من اظهار داشتم که آن اعلیحضرت نمیتواند مستشاری بهتر از من پیدا نماید ولی از مخالفتی که تاکنون با او شده میتوانیم بگوئیم که حکومت حاضره ابرائهم با او کمک و همراهی زیادی نخواهد نمود و نهایت درجه اهمیت را دارد که در اطراف شاه وزرانی باشند که مثل اعلیحضرت همینطور میل باعمال و اجرای رفورم داشته باشند در اینمستله هیچ گفتگوئی نیست که ناصحین حالیه آن اعلیحضرت آن طور بکه مطلوب است دست از رفع شخصی

خود برنمیدارند و امیدوارم اشخاص دیگر بجای آنها منصوب خواهند گردید یکی از علل عدم پیشرفت و ترقی پارلمان سابق این بود که وزرای باکفایت باجزیره روی کار نبودند که وظایف حقیقی آنها تشریح نموده و در اوایل افتتاح آنها را مادی نداشتند ولی بدبختانه حالا هم اثری از آنها هویدا نیست و معلوم نیست که امورات از این حیث خیلی بهتر شده باشد اصلاحات تماما بسته با اقدامات خود اعلیحضرت است و امیدوارم که اینموقع فرصتی را که کمتر برای سلاطین سابق بدست آمده و هرگاه آنها از دست بدهد شاید دیگر حصول آن میسر نگردد. غنیمت شمارد شاه در جواب اظهار فرمود که او مسئله ازوم همراهی سمیمه، وزرا را با خود بخوبی ملتفت است و مواظب خواهد بود که بر حسب میل او عمل شود و قانون جدید انتخابات انتخاب و کلای پنجم و معدل را که در امورات رفورم مداحانه نمایند تضمین میکند

بعد در باب مطالب عمومی صحبت در میان بود و قریب یکساعت و ربع من حضور شاه بودم

هنگامیکه سفارت رسیدم راپورت داده شد که همانروز صبح دستخطی از طرف شاه دربارها منتشر گردیده بود ولی پس از تحقیق عدم صحت آن خبر معلوم گردید از قرار معلوم سواد ملک قسم اعلانی نوشته شده و حتی برای طبع هم فرستاده شده بود ولی مواد آن آقدر بر خلاف داعخواه بوده است که بشاه نصیحت نموده اند آنها اعلان ننماید از قرار مذکور در آن اعلان تاریخ شروع با انتخابات و افتتاح مجلس مذکور نگردیده و افتتاح مجلس